

ДЕЯКІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТА ПАСИВАМИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

І.М. Федосік,

Харківська філія Української академії банківської справи

Сутність сучасних уявлень щодо управління активами та пасивами комерційного банку полягає у формуванні стратегій та здійснення заходів, які приводять структуру балансу банку у відповідність до його програмних цілей. Однак банки не завжди розглядали свої активи й пасиви у їхній нерозривній єдності. Еволюція банківського менеджменту звідала різні підходи щодо управління банком: управління активами, інтегрований підхід, управління резервною позицією, управління позиковою позицією.

Незважаючи на таку різноманітність підходів до управління активами та пасивами банку, слід зазначити, що жоден з них повною мірою не дає оптимального вирішення задачі остаточного збалансування кредитних ресурсів і внесків за термінами і сумами. Це пов'язане з тим, що всі розглянуті підходи, як правило, орієнтовані на середній, а не граничний рівень ліквідності. При цьому розглядаються фактичні фінансові ресурси банку, а не його ресурсний потенціал. Іншими словами, динамічна задача, якою за своєю суттю є управління ресурсним потенціалом банку, розв'язувалась як статична в переломленні до фіксованих проміжків часу.

Наведені вище підходи не враховували також у відповідній мірі інформаційні ресурси банку, що у свою чергу було пов'язане з відсутністю належної техніки та технологій. Тому задача раціонального використання інформаційних ресурсів у сфері управління активами та пасивами комерційного банку є актуальною і вимагає детального опрацювання.

Поряд з цим, логічним продовженням розглянутих вище підходів є структурування загальної задачі на ряд окремих завдань, серед яких виділяють: управління ризиком ліквідності, що спонукає банк оцінювати потенційні відтоки депозитів і попит на нові позички; управління кредитним ризиком; управління портфелем цінних паперів; забезпечення раціональних співвідношень між обсягами депозитних, позичкових і власних коштів; управління депозитними та процентними ставками; оцінку потреби в капіталі; планування оподаткування; управління чистими накладними витратами при веденні активних та пасивних операцій. Таке вирішення задачі, на думку автора, найбільш прийнятне, оскільки застосування достатньо формалізованих процедур спрямоване на здійснення швидких і адекватних заходів, а також:

- по-перше, дає комерційному банку аналітичну базу для порівняння різних підходів щодо прийняття рішень у сфері управління його активами та пасивами;
- по-друге, дозволяє деталізувати процес розв'язання загальної задачі, організувати обмін інформацією між окремими завданнями з метою підвищення ефективності остаточного рішення.

При цьому особливе місце серед теоретичних та практичних питань у сфері управління активами та пасивами комерційного банку посідає розв'язання задачі про ризики. Її сутність полягає у тому, що вартість

банківських активів й зобов'язань піддається коливанням під впливом безлічі факторів найрізноманітнішої природи, при чому ступінь і напрямок цього впливу практично неможливо врахувати заздалегідь. Наявність такої невизначеності впливає на поведінку банків як у тактичному, так і в стратегічному плані, що пов'язане з необхідністю прогнозування обсягів ресурсного потенціалу комерційного банку в різні проміжки часу. Основна проблема банку тут полягає у тому, що апріорно повна інформація про якість позичальника та його проекти щодо використання позикових коштів практично недоступна.

Разом з тим, необхідно враховувати, що недоліки процесу управління кредитами (які обумовлені неповною обробкою наявної інформації про позичальника) виявляються у слабкості кредитного портфеля, надмірній концентрації кредитів, наданій в одній галузі чи секторі господарства. Це все в цілому сприяє збільшенню непрацюючої частини кредитного портфеля, збитків за кредитами, зниженню платоспроможності та ліквідності.

Вирішенню зазначених завдань у деякій мірі сприяють уніфіковані заходи щодо управління тією чи іншою діяльністю банку, які використовують великий арсенал підходів та методів, що включають формальні, напівформальні та неформальні оцінки процедури кредитних ризиків. Однак, як показує аналіз теоретичних та практичних робіт у цій сфері, застосування стандартних підходів не завжди ефективно в існуючих умовах господарювання в Україні та у ряді випадків може навіть дезорієнтувати банківських фахівців. При цьому основні труднощі містяться в змістовній площині. Поряд з цим слід зазначити, що якщо для мінімізації кредитних ризиків, пов'язаних з наданням позички юридичним особам, використовуються в основному бальні методи оцінки кредитоспроможності. Основними недоліками бальних методів є складність обліку ключових ознак клієнта, а також те, що бальні оцінки, як правило, суб'єктивні. Тому розв'язання даного питання автор вбачає у розробці комбінованих підходів щодо оцінки кредитоспроможності позичальника.

Не менш актуальною і важливою задачею для комерційного банку є відповідь на запитання: які кошти залучати для видачі кредитів, іншими словами, які зобов'язання брати на себе? Змістом задач, з якими доводиться стикатися банку, в даному випадку є встановлення прийнятної процентної ставки по залученню коштів і оцінки ймовірності відтоку залучених коштів у будь-який момент часу.

Одночасно ефективно управління активами та пасивами банку залежить від правильного врахування фактору тимчасовості. У теорії менеджменту розв'язання даної задачі можливе на основі розгляду однієї з функцій управління, а саме, функції планування. Таким чином, можна стверджувати, що планування є ключем до управління активами та пасивами комерційного банку. При цьому фінансове планування як один з економічних методів управління сприяє не тільки раціональному та ефективному використанню наявних ресурсів, але й оптимальній побудові системи управління ресурсами, які можуть бути потенційно залучені.